

Desatero pro výuku žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ) na dálku

Distanční výuka je velkou výzvou nejen pro učitele. Rodiče žáků s odlišným mateřským jazykem často nedisponují dostatečnou znalostí jazyka výuky a nemohou své děti podpořit ve školní práci.

Učitel je tak často jediným průvodcem češtinou i online vzděláváním. V následujících řádcích uvádíme tipy, jak při výuce na dálku postupovat.

1) Navažte kontakt s rodiči a srozumitelně je informujte

o situaci buď ve společném komunikačním jazyce (např. angličtina apod.) nebo s pomocí tlumočnicka. Ověřte přitom porozumění. Domluvte se na způsobu další pravidelné komunikace a zpětné vazby (lze využít pomoci někoho z okolí rodiny, kdo dobře mluví česky, internetové překladače apod.). Informace v několika jazykových mutacích najdete také zde:

<https://cizinci.npicr.cz/aktualne-koronavir>

<https://www.inkluzivniskola.cz/uzavreni-skol-informace-pro-rodice>

2) Informujte rodiče, jak přesně probíhá výuka na dálku u vás ve škole,

jestli a v jakých časech probíhá online výuka jednotlivých předmětů; jak bude probíhat komunikace (různá online prostředí: Bakaláři, Google Classroom, individuální/skupinové videochaty, telefon...); jakým způsobem jsou zadávány úkoly; jakým způsobem, kdy a kam je žáci mají odevzdávat; jakým způsobem bude žák s učitelem v kontaktu, případně jak s nimi může konzultovat, pokud bude potřebovat pomoc, apod. Rodič by se také měl dozvědět, jakým způsobem se případná dosavadní podpůrná opatření přenesou do výuky na dálku (zejména pokud škola v rámci běžného provozu zajišťuje výuku češtiny jako druhého jazyka). Ověřte a otestujte komunikační kanály a zda má dítě potřebné zázemí a technické vybavení (případně proberte možnosti opatření či zapůjčení techniky).

Instrukce doporučujeme kvůli jazykové bariéře formulovat co nejjednodušeji; opět je možné využít např. google překladač či tlumočníky.

<https://www.inkluzivniskola.cz/cestina/jak-komunikovat-s-rodici>

<https://cizinci.npicr.cz/kontakty/>

<https://www.inkluzivniskola.cz/technika-je-nutnost>

3) Při výuce na dálku nespolehejte na pomoc rodičů,

češtině většinou nerozumějí a často z nejrůznějších důvodů nemají čas nebo kompetence se společně s dítětem zabývat úkoly do školy. Spolupracující rodič, který je seznámený s rámcem, v jakém výuka na dálku probíhá a je v kontaktu se školou, ale i tak může být svému dítěti velkou oporou, sledovat, zda se výuce řádně věnuje a komunikuje s pedagogy, vytvořit mu podmínky pro práci a motivovat ho. Rady pro rodiče žáků s odlišným mateřským jazykem, jak podpořit své dítě při vzdělávání na dálku naleznete na:

<https://cizinci.npicr.cz/tlumoceni-a-preklady/> v několika jazycích. Můžete je přiložit

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Dostupné z portálu <https://cizinci.npicr.cz/>

k informacím, jak probíhá vzdělávání u Vás ve škole.

4) Dětem s OMJ umožněte pravidelný “živý” kontakt

nejlépe alespoň 2x týdně (online chat, telefonát, konzultace) a také otevřené konzultační hodiny (které se ostatně hodí pro všechny žáky). U žáků 2. stupně nebo středoškoláků není nutné a asi ani možné, aby žák byl v živém kontaktu s pedagogy všech předmětů, vždy by ale měl být po domluvě v pedagogickém sboru minimálně jeden pedagog (např. třídní učitel nebo koordinátor pro žáky s OMJ) za přímou komunikaci se žákem zodpovědný.

5) Dbejte na to, aby žáci měli pravidelný kontakt s češtinou.

V případě začátečníků s češtinou jako druhým jazykem žáci ještě nezvládají látku z češtiny, kterou probírá třída. Mohou ale využívat e-learning na www.cestina2.cz, případně vypracovávat úkoly vhodné pro jejich jazykovou úroveň. Je však důležité, aby žáci měli od pedagoga zpětnou vazbu, za tímto účelem zadávejte konkrétní úkoly a vyžádejte si vyfocenou obrazovku např. přes Whatsapp. Je přitom také důležité sledovat pokroky a zadávat i úkoly “tužka-papír”. To mohou být např. úkoly navazující na e-learning: “nakresli podobnou situaci.” Výsledek dává dítě do portfolia, zároveň ho vyfotí a pošle učiteli např. přes Whatsapp.

Metodiky včetně výukových materiálů jsou dostupné na <https://cizinci.npicr.cz/metodiky> a testy k tématům a další výukové materiály pro začátečníky najdete na <https://www.inkluzivniskola.cz/materialy-pro-vyuku-cdji>

(odkazy jsou určeny učitelům, pro využitelnost online žáky je třeba upravit, či zpřesnit zadání). Žáci potřebují i neformální kontakt v češtině (viz bod 9).

6) Dávejte srozumitelné instrukce

Mějte na paměti, že žákovi s OMJ většinou nemohou rodiče pomoci s instrukcemi k úkolům. Proto je zadávejte co nejstručněji, nejexplicitněji a nejkonkrétněji. Jak na to, zjistíte na <https://www.inkluzivniskola.cz/instrukce-vyuka-na-dalku>. Je také důležité, aby si učitel ověřoval porozumění úkolu a instrukci (i například tím, že první krok udělá společně se žákem). Může také nabídnout krátkou konzultaci přes chat (jenom napíše pár řádků, jestli rozumí, co má dělat). Dobré je použít diferenciované zadání, např. žák s OMJ může také vytvořit komiks místo psaní příběhu. Opět to mohou být i off-line úkoly typu tužka-papír, které si žák posléze může vyfotit a takto poslat učiteli. Dále mohou být off-line úkoly čtení, listování v knížkách, časopisech, encyklopediích. Pokud děti nemají knížku, encyklopedii, obrázkový slovník apod., domluvíme osobní předání ve škole (samozřejmě s rouškou :)).

7) Úkoly zadávejte tak, aby je dítě zvládlo samo

Jediná pomoc, na kterou můžete jako učitelé spoléhat, jste vy samotní a případní spolužáci na chatu, což ale musí čítel domluvit, zprostředkovat kontakt. Přizpůsobte tedy úkoly momentálním možnostem dítěte. Využít můžete přizpůsobené pracovní listy z předmětů (<https://www.inkluzivniskola.cz/pracovni-listy-predmety>), které oproti textům z učebnic pracují s jednodušší slovní zásobou a nabízejí mnohdy větší vizuální oporu. Materiály pro různé úrovně češtiny a stupně vzdělávání naleznete také na: <https://cizinci.npicr.cz/metodiky>. Ale pozor, i samotné pracovní listy, a hlavně následné úkoly, je nutné upravit pro výuku online!

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Dostupné z portálu <https://cizinci.npicr.cz/>

Značnou pomocí může představovat také asistent pedagoga (anebo dokonce méně vytižený kolega), který může být dítěti k dispozici on-line a pomáhat mu nejen s instrukcemi, ale také při vypracovávání úkolů. Opět je však potřeba, aby tuto podporu zprostředkoval učitel.

8) Přizpůsobujte učební cíle momentální úrovni češtiny a kognitivním schopnostem.

Nejlépe je vytvořit tematický plán na měsíc a vyjmenovat v něm individuální učební cíle pro žáka s OMJ, které obsahují vzdělávací obsah i rozvoj češtiny. Cílů by nemělo být příliš, tj. žáka nezahlcujeme, ale ani neopomíjíme. Pokud možno, koordinujte cíle s kolegy. Samotnou výuku plánujte vždy na týden dopředu, aby si starší děti mohly úkoly rozplánovat samy, mladší s pomocí učitele.

9) Posilujte partnerské učení, klima třídy

Pokud to jen trochu jde, organizujte skupinovou práci na úkolech (umožňuje to například Zoom). Přitom můžete žáky dělit podle schopností, zájmů, podle úrovně češtiny. Anebo můžete k žákovi s OMJ přidělit spolužáka, který mu s vypracováním může pomoci. Děti s OMJ často ztrácejí kontakt s českými vrstevníky a přirozený neformální kontakt s jazykem. Můžete zjistit, jestli i v těchto podmínkách, kdy se obvykle v domácnosti hovoří pouze jejich mateřským jazykem, zůstal někdo, s kým jsou – byť online – v kontaktu a mluví spolu česky. Pokud ne, můžete ve spolupráci s rodiči žáka i ostatních spolužáků například domluvit, aby se pravidelně potkávali online s někým ze spolužáků. Je také například možné využívat online pomoc dobrovolníků organizací poskytujících doučování

<https://cizinci.npicr.cz/prehled-moznosti-distančního-doučování-záku-s-odlišným-matěřským-jazykem/>

10) Dávejte pravidelnou zpětnou vazbu

Správná řešení úkolů sdílejte ideálně na prostředí typu Google Classroom, Bakaláři apod. Při hodnocení bereme v potaz jazykové, technické a rodinné možnosti žáka. Hodnotíme pokrok, vyhýbáme se srovnání s ostatními spolužáky, upřednostňujeme slovní formativní hodnocení. Jednou z možností je také vedení **portfolia úkolů** spolu se žáky, které slouží jako přehled, co už zvládli, ale i jako podklad pro hodnocení.

Důležité jsou také třídnické hodiny, které nejsou jen zaměřené na vzdělávací obsah, ale na vztahy mezi žáky a mohou poskytnout prostor pro komunikaci mezi dětmi a učitelem i mezi dětmi navzájem.

Na závěr ještě několik tipů k výuce na dálku:

1. Zásady online pedagogiky z různých dostupných zdrojů (nejen) k podpoře žáků s OMJ naleznete <https://www.inkluzivniskola.cz/zasady-online-pedagogiky>
2. Další zdroje najdete na <https://nadalku.msmt.cz/cs> a www.rvp.cz.

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Dostupné z portálu <https://cizinci.npicr.cz/>

